పుట్టగొడుగు

ఆనాడు పౌర్ణమి. జాగీర్దారు పరమేశ్వరయ్య మేడ మీద పడుకొన్నాడు. అంతకంటే ఎత్తైన భవనం ఆ గ్రామంలో లేదు. ఉండడానికి వీలుకూడాలేదు అన్నీ పూరిగుడిసెలే. ఒక్క పెంకుటిల్లున్నా అదేమంత పెద్దదీకాదు. పరమేశ్వరయ్య కింకా నిద్రపట్టలేదు. అది నిద్రపట్టే తరుణం కాదు. వెన్నెల చల్లగా కురుస్తున్నది. గాలి గిలిగింతలు పెడుతున్నది. రాణిగారు ఊళ్ళోలేరు. ఆమె పురుడు పోసుకోవడానికి తల్లిగారింటికి వెళ్ళింది. అప్పటికే మూడుమాసాలు గడిచాయి ఎడబాటు ఒక్కొక్కసారి దంపతుల మధ్య అనురాగాన్ని పెంచుతుంది. హృదయాలు ఏ కొంచెమైనా బలహీనంగా వుంటే గరళాన్ని చిలుకుతుంది. అది మానవతను వికసింపజేస్తుందొకసారి. కొంచెం ఆవేశం ఆతురతా ఉన్నవారిని సంకుచిత వలయంలో బంధిస్తుంది. జీవితాంతమూ పశ్చాత్తాపానలంలో ఉడికిస్తుంది.

పరమేశ్వరయ్య తన ఎస్టేటు వ్యవహారాలలో కఠినంగానే ఉంటాడు. అయినా అతని వ్యక్తిత్వంలో ఒక ప్రత్యేకతను పెంచుకున్నాడు. అందుకు కారణం ఒక్కటుంది. పరమేశ్వరయ్య అన్నగారు పార్వతీశం మూడేళ్ళ క్రితం తీవ్రమైన జబ్బుతో చనిపోయాడు. అతడు భోగలాలసుడు. ఇరవై రెండోయేటనే బొంబాయిలో మకాంవేశాడు. అక్కడేదో చదివి వరగబెడుతాడని ఆశించారు కానీ అనుదినమూ త్రాగుడూ వ్యభిచారం జూదం వాటిలో ఆరితేరాడు. చివరికీ కుళ్ళిపోయిన శరీరంతో ఇల్లుచేరాడు. ఎందరో డాక్టర్లు

చూచి సాధ్యమైనంత, అవకాశమున్నంత డబ్బు కాజేశారుగానీ ఒక్కరూ బాగు చేయలేకపోవడంతో కళ్ళుమూసాడు. అప్పటి నుండి పరమేశ్వర య్యకు భయం. అందుకు తగ్గట్టు తండ్రికూడా పెళ్ళి చేశాడు. పసితనంలో పెళ్ళిచేస్తే మళ్ళీ తప్పుడాటలాడే అవకాశం ఉండదు. ఉన్నా బహు తక్కువ.

పరమేశ్వరయ్య కీ విషయాలన్నీ గూడా ఒక్కసారి జ్ఞాపకానికి వచ్చాయి. అయినా అతనిలో ఏదో అదృశ్యశక్తి ప్రవేశించింది. వాతావర ణం కూడా అలాంటిదే. నిండుపున్నమి చిత్రకారునిలో శిల్పాన్ని పుట్టిస్తుంది కవిలో భావాలను పరుగెత్తిస్తుంది. ఒంటరి తనంలోనున్న యౌనవంతు నిలో తియ్యని ఊహలను రేకెత్తిస్తుంది.

పరమేశ్వరయ్య మంచం మీదనుండి లేచాడు లోపలనుండి గంటలు కొడుతున్నాయి. అతడు ఎంచుకోలేక పోయాడు గాని పన్నెండు ఉండవచ్చు. పడమటి కొనవరకూ వచ్చి క్రిందకు చూశాడు. గుడిసె ముందు పడుకొని నిద్రబోతున్నది బుచ్చి. ఆమెకు కుడివైపు నాలుగు గజాల దూరంలో ముస లమ్మ గుర్రుపెడుతోంది. బుచ్చి ఒంటినిండా బట్ట కప్పుకొన్నది. ఆమె ముఖం మాత్రం స్పష్టంగా వెన్నెలలో ప్రకాశిస్తోంది.

పరమేశ్వరయ్యకు బుచ్చిని బాగా తెలుసు. ఆ పిల్ల పనిలోచేరి నాలు గేళ్ళయినై తన భార్య కౌసల్యకు ఆమె అంటే ఇష్టంకూడా. తన పాత చీరెలన్నీ ఆమెకే ఇస్తూంటుంది. ఎంతో ఆదరంగా చూచుకొంటోంది.

అతడు వెనక్కి తిరిగిచూశాడు. ఎవ్వరూ లేదు కుక్క మాత్రం జోగుతూ పడివున్నది. అది సాయంకాలమే శేరు మాంసం తిన్నది. అడవిలో ఎవరు వేటాడినా ఒక కుడికాలు మాంసంతో తెచ్చి జాగీర్దారు వంటగదిలో ఇచ్చి వెడతారు. అది తరతరాల పద్ధతి. ఆ రోజు సాయంకాలం

ఎవరో దుప్పినికొట్టి కుడికాలు తెచ్చి పడవేశారు. కొంచెం ఆలస్యమవుతుంది వండడానికని కుక్కకే వేశారు.

పరమేశ్వరయ్య మెల్లగా మేడమెట్లు దిగాడు. తనకు తెలుసు. అది తప్పనికూడా తెలుసు. అలాంటి తానెందుకు దిగుతున్నాడో ఎక్కడికి వెడుతున్నాడో! తప్పును తానదివరకూ చేయలేదనికూడా తెలుసు కానీ అతని పాదాలు మాత్రం ముందుకే అడుగులు వేస్తున్నాయి. మెట్లుదిగి మామిడిచెట్టు క్రింద నిలబడ్డాడు. అక్కడికీ బుచ్చిఉన్న చోటుకూ అయిదారు గజాలున్నాయి. ముసలమ్మ మినహా మరెవ్వరూ లేదు.

తానిపుడేం చెయ్యాలి? తనకుతానే ప్రశ్నించుకున్నాడు. బయపడ రాదనుకొన్నాడు. అసలు భయపడవలసిన అవసం కూడా లేదు. తాను జాగీర్దారు. ఈ ప్రాంతంలో తనకు మించినవారు లేరు. ఒక సమయం ఎదిరించినాఆ పిల్ల ఏం చేయగల్గుతుంది?

పరమేశ్వరయ్య గుండెలు నిశ్చలంగా నిలిచాయి. ముందుకు వెళ్లాడు. ఆమెను లేపాడు. బుచ్చి కళ్ళు తెరచి చూసింది.

"బాబుగారా!" అంటూ చివాలున పైకి లేచింది.

"రా చెబుతాను" అంటూ ఆయన ముందుకు సాగబారాడు. బుచ్చి అనుమానిస్తూనే అనుకరించింది. నాలుగు నిమిషాలకల్లా మేడమీదకు వెళ్ళారు.

"ఏం పని బాబుగారు?" ప్రశ్నించింది బుచ్చి.

"చెబుతాను" .... అంటూ పరమేశ్వరయ్య దగ్గరకు వచ్చాడు. ఆమె కొంత వెనక్కు జరిగింది. అతడు క్షణం ఆగి చేతిని పట్టుకున్నాడు. బుచ్చి కంపించి పోయింది. చేతిని విడిపించుకొని వెనుదిరగ బోయింది.

కానీ పరమేశ్వరయ్య ఆమెను నిర్బంధంగా తీసుకెళ్ళి మంచంమీద కూచో బెట్టాడు. ఆమె తలవంచుకొన్నది. జాబిల్లి దూది కొండల్లాంటి మేఘాల వెనుకకు వెళ్ళిపోయాడు.

* * * *

కాలగర్భంలో ఇరవై రెండు సంవత్సరాలు దొరలిపోయినై.

ఆ రోజు అమావాస్య. అయినా చుక్కలు బాగా వెలుగుతున్నాయి. పాలపుంత వెన్నెలలను చిలుకుతోంది. కోడిపిల్లలు దివిటీలను పడుతోన్నై. ధ్రువుడు నిశ్చలంగా వెలుగుతున్నాడు.

పరమేశ్వరయ్య షేడ మీద కూచున్నాడు. అతని మీసాలు వెండి తీగెల్లా మెరసిపోతున్నాయి. కమ్మని చుట్టను పీలుస్తూ ఎదురుగా కూచున్న కౌసల్యతో అన్నాడు.

"వాడికెప్పుడూ కుక్కల మీదనే ధ్యాసైపోయింది" ఆరు వందలు తగలబెట్టి ఆ కుక్కను కొనకుంటేనేం?"

"ఏదో సరదాకని కొన్నాడు. వాణ్ణి ఏమీ అనకండి" అన్నది కౌసల్య. ఈ లోగా సాంబశివం పైకి వచ్చాడు వెండి గొలుసుతో కుక్క కూడా వచ్చింది. అది చాలా ఎత్తుగా వుంది. చారలుంటే పులి అనుకో వచ్చు. కళ్ళు చింతనిప్పుల్లా వున్నాయి. మూరెడు నాలుకను బయటకు చాచి సాంబశివం బూట్లను శుభ్రంగా నాకివేస్తున్నది.

"వాడు మొదట ఎనిమిది వందల కొక్కదమ్మిడీ తగ్గనన్నాడు. రెండు వందలు తగ్గడానికి దేవతలు దిగి వచ్చారు" అన్నాడు సాంబయ్య.

పరమేశ్వరయ్య ఏమీ మాట్లాడకుండా పైకి లేచి పచారు చేయ సాగాడు.

"బాగానే వుంది" అంటూ కౌసల్య కుక్కను దువ్వుతోంది.

పరమేశ్వరయ్య పడమటి కొనకు వెళ్ళి క్రిందికి చూచాడు. బుచ్చి గుడ్డి లాంతరు ముందు కూర్చొని తన కొడుకు మల్లుగానికి సంగటి పెడుతున్నది. ఆ మసకమసక వెలుగులో ఆమె ముడుతలు పడిన ముఖం అస్పష్టంగా కన్పించింది. పరమేశ్వరయ్య రెండు నిమిషాలు విగ్రహంలాగ చలనం లేకుండా నిలిచి పోయాడు.

"ఒరేయ్ మల్లూ'' సాంబశివం పిలిచాడు గట్టిగా, ఈ కేకకు ఉలిక్కిపడ్డ మల్లు సంగటి ముద్దనలాగే వదలి చెయ్యి కడుక్కున్న సాంగ్యం చేసి గబగబా మెట్లెక్కి వచ్చాడు.

పరమేశ్వరయ్య ఆ వైపున సోఫాలో కూర్చొని దీర్ఘంగా నిట్టూర్చి పొగ చుట్టను వెలిగించాడు. సాంబశివం పడక కుర్చీలో కాళ్ళు చాచుకొని కూర్చున్నాడు. మల్లుగాడు సాంబశివం బూట్లను విప్పుతున్నాడు. కౌసల్య ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చి క్రిందికి దిగి వెళ్ళింది.

పరమేశ్వరయ్య ఒక్కసారి పైకి చూచాడు. ఆ కాశంలో చుక్కలు మాలిన్య రహితంగా ప్రకాశిస్తున్నాయి. అతడు మళ్ళీ తలను ప్రక్కకు తిప్పి గుక్కనిండుకూ పొగను పీల్చి పుస్తకాన్ని తెరచి ఎదురుగా నున్న దృశ్యాన్ని చూచాడు.

సాంబశివం.

మల్లుగాడు.

సాంబశివం కౌసల్య కొడుకు.

మల్లుగాడు బుచ్చికొడుకు.

సాంబశివం మల్లుగాళ్ళిద్దరూ తన కొడుకులే. వారిద్దరిలోనూ

సాంబశివమే తనకొడుకని లోకం అనుకుంటున్నది. సంఘం అనుకొంటు న్నది. కుటుంబమూ అను కుంటున్నది.

మల్లుగాడు తనకొడుకని తనకు మాత్రమే తెలుసు. బహుశా చంద్రు నికి ప్రాణం వుంటే అతనికి తెలుసు. ఆనాడు చూశాడు సాక్షిగా. మేఘుడు కూడా చూశాడు. ప్రకృతి చూచింది. వాయుదేవుడు చూశాడు. పంచ భూతాలు చూశాయి. వీటి సాక్షిగానే పరిణయాలు జరుగుతాయి. చూడని దెవరు? మానవులు మాత్రమే. అంత మాత్రానికి అతడు తన కొడుకు కాకపోతాడా?

“ ఒరేయ్... వీటిని శుభ్రంగా తుడిచి కొంచెం పాలిష్ వేసి జాగర్త పెట్టు. ముందు అక్కడున్న చెక్క జోళ్ళు తీసుకరా ” అన్నాడు సాంబ శివం.

మల్లుగాడు బూట్లు తీసుకొని మేడదిగి వెళ్ళిపోయాడు. పరమేశ్వరయ్య హృదయ కవాటం తెరచుకున్నది. మానవత తన శక్తిని విద్యుత్తులా ప్రవహింప జేసింది. ఆయన మనో నేత్రాలు తెరచాడు. బాహ్య నేత్రాలు నీటి బుగ్గలను చిమ్మాయి. అంతరంగంలో సున్నితమైన ధ్వని వినిపించింది.

“ ఎంత తప్పు? ఎంత అమానుషం. ఒకే తండ్రికి పుట్టిన ఇద్దరు బిడ్డలు. ఒకడు యజమానుడు ఒకరు నౌకరు. ”

ఆయన శరీరం నిస్సత్తువగా కన్పించింది. గుండెలు మాత్రం చాలా బరువుగా వున్నట్లు తోచి కొంచెం వెనక్కు ఒరిగి కాళ్ళను మరి కొంచెం ముందుకు చాచాడు.

‘ ఒరేయ్ మల్లూ! తూగుపోతు కొడకా! ఎంత సేపురా! ’ గర్జించాడు సాంబశివం.

పరమేశ్వరయ్య చెవులు మూసుకున్నాడు క్షణమాగి "ఎందుకురా అలా తిడుతావ్. బూట్లు తుడవడం చెప్పులు మోయించడం మహా పాపం-తెలుసా" అన్నాడు పరమేశ్వరయ్య. అతడంతకంటే మందలించ లేడు. మందలించే వీలు లేదు రెండు దశాబ్దాల ముందు జరిగిన సంఘటన ఇన్నాళ్ళూ బయట విడని రహస్యం ఈనాడు బయటపడితే ఏముంది? పరువు పాడయి పోతుంది. మానం మంట గలిసి పోతుంది. గౌరవం బూడిదై పోతుంది.

సాంబశివం పైకి లేచి కుక్కను వెండి గొలుసుతో ఒక్క దెబ్బ కొట్టాడు. అది కంయ్ మన్నది. ఆ కోపం తనమీదనేనని పరమేశ్వరయ్యకు తెలుసు. అయినా అతడు మౌనం వహించాడు. మల్లుగాడు కర్ర జోళ్ళు తెచ్చి సాంబశివం పాదాలముందు పెట్టాడు. అతడు తొడుక్కొని మేడ దిగి వెళ్ళాడు పరమేశ్వరయ్య యింకా కుర్చీలోనే కూచుని వున్నాడు. ఇంతలో కౌసల్య పైకి వచ్చి సాంబశివానికి నీళ్ళు తోడు" అన్నది. మల్లు గబగబా దిగినాడు మేడ

"ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నారు" కౌసల్య పలకరించింది.

పరమేశ్వరయ్య ఉలిక్కిపడి "ఆ ఏమీ లేదు" అంటూ పైకి లేవబోయాడు.

"కూచోండి ఇంకా వంట కాలేదు. అరగంట ముందే ఎవరో కుందేలును తెచ్చి యిచ్చారట. వంటవాడు పావుగంట ఆగమన్నాడు" అన్నది.

పరమేశ్వరయ్య మళ్ళీ అలాగే కూర్చొని ఆరిపోయిన చుట్టను వెలిగించాడు. రెండు గుక్కలు బలంగా పీల్చి గట్టిగా దగ్గాడు.

"బాగుంది. భోజనం అయ్యాక ఒక్కటి త్రాగితే చాలుగా ఎప్పుడూ పీల్చటమే పని" అన్నది కౌసల్య.

"ఎందుకో ఆయాసంగా ఉంది. ఏమీ తోచకుంటే ముట్టించాను" అన్నాడు పరమేశ్వరయ్య. కౌసల్య ఆ మాట ఈ మాట మాటాడుతూ సాంబశివం పెళ్ళి ప్రస్తావన కూడా తెచ్చింది. అతనికి ఇరవై యేళ్ళు దాటాయి కూడా. యింకా పెళ్ళి చేయకుంటే బావుండదనీ — యుక్త వయస్సులో చెడిపోయే అవకాశాలు బోలెడుంటాయనీ చెబుతున్నదామె. పరమేశ్వరయ్య ఊకొడుతూ మధ్య మధ్య ఏదో చెబుతున్నాడు కానీ తానేం చెబుతున్నాడో తనకే తెలియదు.

ఇంతలో వంటవాడు పిలిచాడు. అందరూ కూచున్నారు. పరమేశ్వరయ్య పళ్ళెం ముందు కూచున్నప్పుడు తానంతకు ముందే చూచిన దృశ్యం జ్ఞాపకానికి వచ్చింది, తన ఎదుట కూర్చున్న సాంబశివం రాజినాలు తింటున్నాడు. గుడిసె ముందు చూచిన మల్లిగాడు సజ్జ సంగటి తింటున్నాడు. ఇద్దరూ కొడుకులే. కౌసల్య మేడలో ఉంది. బుచ్చి మేడ నీడలోని గుడిసెలో ఉంది. ఇద్దరూ భార్యలే. వీరికి భేదమేమిటి? ఒకరు కట్టుకొన్నవారు, మరొకరు పెట్టుకొన్నవారు. లోకంలో కొన్ని సందర్భాలలోనే గాదు అనేక సందర్భాలలో కట్టుకొన్న భార్యల కంటే పెటుకొన్న ప్రియురాళ్ళే ఎక్కువ భోగాలనుభవిస్తారు. అయితే వారిలో చాకచక్యముంటుంది. నేర్పు వుంటుంది. జాణతన ముంటుంది. వారే వలపి వలపింప జేసుకొంటారు. బుచ్చి విషయ మదిగాదు. ఆమె వలపింప బడింది. నిర్బంధించ బడింది. వంచించబడింది.

అతడాలోచిస్తూ ఏం తినగలడు? ఎంత తినగలడు. వేడివేడిగా గరమసాలతో ఘుమ్మనే సువాసనలతో పరిమళించే వెన్నలాంటి మృదువైన కుందేలు కూర అతనికి రుచించలేదు, కమ్మని కాశీపించనాల వరి అన్నం అతనికి మనస్కరించలేదు. "నాకు ఆకలి వేయడం లేదు" అంటూ పైకి

లేచాడు. కౌసల్య విస్తుపోయింది. సాంబశివం మాత్రం ఒక్కసారి తండ్రి వంక చూచి మళ్ళీ తన పనిలో లీనమయ్యాడు.

రాత్రి జాము గడిచాక పరమేశ్వరయ్య మేడ మీదకు వచ్చాడు. మల్లిగాడు అక్కడే వున్నాడు. బోరగిలా పడుకొనివున్న సాంబశివానికి ఒళ్ళు పడుతున్నాడు. పాదాలు నలుపుతున్నాడు. నాన్నగారు అక్కడికి రావడం గమనించి "ఇక వెళ్ళరా" అన్నాడు సాంబశివం. మల్లిగాడు మేడ దిగి గుడిసెవైపు వెళ్ళాడు.

పరమేశ్వరయ్య పడమటి కొనకు వెళ్ళి నిల్చుని చుట్టను వెలిగించాడు. అప్పుడే గంటలు కొట్టింది గడియారం. పదకొండు. బుచ్చి గుడ్డి లాంతరు తెచ్చి గుడిసెముందు పెట్టింది. మల్లిగాడు కూర్చున్నాడు. మూడు గంటల క్రితం మూకుడులో వదలి పెట్టి వెళ్ళిన సంగటి ముద్ద అలాగే వుంది. మూడు నాలుగు నిమిషాల్లోనే ఆ అరముద్దనూ మ్రింగి ముంతెడు నీళ్ళు త్రాగాడు మల్లిగాడు. బుచ్చి బొంతను తెచ్చి వేసింది. గుడిసె ముందే దానిని పరుచుకొని రెండు ఇటుకలను తలగడగా వుంచుకొని మల్లిగాడు పడుకొన్నాడు.

పరమేశ్వరయ్య క్రిందనుండి చూపులను పైకి ప్రసరించాడు. మేడ మీద హంసతూలికా తల్పంలో హాయిగా దోమ తెరలో శయనించాడు సాంబశివం. మళ్లీ క్రిందికి చూచాడు, కటిక నేల మీద చినిగిన బొంతపై ఇటుకల తలగడతో నిద్రించాడు మల్లిగాడు. అతని గుండెలను ఏదో ఒక అపూర్వ శక్తి పెద్ద కత్తెరను పట్టుకొని సన్నసన్నగా కత్తిరిస్తున్నట్టు తోచింది. మనస్సు తుఫానులో చెదిరిన మేఘశకలాలైంది. అతి భారంగా అడుగులు వేస్తూ మేడ మెట్లు దిగి వసారాలో వేసిన పట్టు పరవుపై పడుకున్నాడు. అది

ముళ్ళతొడుగు లాగా తోచింది. ఒక్కసారి ఆ గుడిసెలో బుచ్చమ్మ ఒడిలో నిద్రపోతే! .... ఈ ఆలోచన రాగానే అతని శరీరం కంపించింది. కన్నీం చని భయంతో గుండెలు బిగుసుకొని పోయాయి. తలగడను పైకెత్తి నొస టిపై అదుముకొని కళ్ళు మూసుకొన్నాడు. చీకటి తెరలలో వింత వింత రంగులు కన్పిస్తుంటే ఏదో స్వప్న సీమలకు తనకు తెలియకనే వెళ్ళి పోయాడు.

* * * *

ఒక్క అయనం గడిచింది.

* * * *

ఆ రోజు సంక్రాంతి. అక్కడే ఆ వూరి పొలిమేరలోనే సాయమ్మ చెరువులో పారువేట. ఆ వేటలో తరతరాలనుండీ గెలుపు జాగీరుదారుదే. ఆ రోజూ అంతే జరుగుతుంది. పొరబాటున ఎవరి తుపాకి గుండైనా ఆ మేకపిల్ల ప్రాణం తీసినా ఆ కాల్చిన ఘనత జాగీరుదారుదే జాగీరుదారుపేరే చెప్పాలి చెప్పి తీరాలి. సాంబశివయ్య పారువేటకు సిద్ధమవుతున్నాడు. జోడు గుర్రాల తుపాకీని తుడిచిపెట్టమని మల్లిగానికి ఉదయమే చెప్పాడు. కానీ అతను పండుగనాడు చేయవలసిన వెయ్యి పనుల్లోను దీన్ని మరచి పోయాడు. సాంబశివం ఆ దినం రాజు గారిలాగా తయారయ్యాడు. ప్యాంటు తొడుక్కున్నాడు. కోటువేశాడు. టై కట్టుకొన్నాడు. అంటుపోగులు చెవిలో మెరిసిపోతున్నాయి. పెద్ద తలపాగా చుట్టాడు. ఆ వేషం అటు పాశ్చాత్యులదీ గాక ఇటు హిందూ రాజులదీ గాక పోయింది. అయినా ఇటు తాతల తరాల వంశమర్యాదల వేషాలను వదలలేక, అటు తెల్లదొరల అనుకరణను విడువ లేక భారతదేశంలోని గొప్ప గొప్ప జమీందార్లు జాగీర్దార్లతో పాటు కొందరు మేధావులు సహితం ఈ విచిత్ర వేష ధారణకు అలవడ్డారు. సాంబశివం గారికి రాణి కౌసల్యాదేవి దిష్టి తీసింది. పారు వేటంటే సామాన్యమైంది

గాదు అదొక పెద్ద ఉత్సవం. ఒక మైదానంలో పసుపు పూసి కుంకం పెట్టి పూలు చుట్టిన మేక పిల్లనో పొట్టేలునో పాతిన గూటానికి కట్టివేస్తారు. దాని తాడుకూడా కొంచెం పొడుగ్గానే వుంటుంది. ఆ పిల్లకు చాల దూరంలో సరి హద్దు గీత వుంటుంది. ఆ గీత కావలి నుండి వేటగాళ్ళు తుపాకితో దానిని కాల్చాలి. కాల్చినవారి కా పొట్టేలు బహుమానంగా లభిస్తుంది. ఈ సంద ర్భంలో పై పందాలు కూడా జరగడం కద్దు. ఏటా జరిగే ఈ పారువేటకు ప్రత్యేకించి జాగీర్దారుగారిని గుర్రం మీద ఊరేగిస్తూ మేళతాళా తో తీసు కొనివెడుతారు. జాగీరుదారు పొట్టేలును కాలుస్తాడు. ఒక్కొక్కసారి మరె వరో కాలుస్తుంటారు. అయినా జాగీర్దారువారు కాల్చినట్టే ప్రకటిస్తారు

సాయంకాలం గుర్రంతో పాటు గ్రామస్తులు వచ్చారు. మేళ తాళాలూ వచ్చాయి. సాంబశివం గుర్రాన్నెక్కి "ఒరేయ్ మల్లా తుపాకి తీసుకురా" అన్నాడు. మల్లుగాని కప్పుడు జ్ఞాపకంవచ్చింది. ఉదయమే దానిని తుడిచి పెట్టి వుండాలి అనుకుతూనే తుపాకి గబగబా తీసుకొని వచ్చి యిచ్చాడు. సాంబశివం తుపాకి అందుకోగానే చేతినిండా ధూళి నిండిపో యింది. వెంటనే ఎడం కాలితో మల్లుగాణ్ణి ఒక్క తాపు యిచ్చాడు. ఆ దెబ్బ గడ్డానికి తగిలి వాడు విరుచుకుని పడ్డాడు. కడపవద్ద పడక కుర్చీలో వున్న పరమేశ్వరయ్య ఆ దృశ్యాన్ని చూచి ప్రక్కకు తిరిగి లేవ లేక లేచి లోప లకు వెళ్ళాడు.

ఊరేగింపు కదిలింది. సాంబశివం తుపాకిని అతని మిత్రుడు నర సయ్య తన పై కండువాతో తుడిచి పెట్టాడు. ఊరేగింపు ఊరి కొనకు వెళ్ళిపోయింది. మల్లుగాని గడ్డం బాగా వాచిపోయింది. అక్కడ.... అందరి సమక్షాన తన్ను బూటు కాలితో తన్నటం ఎంతో పరాభవంగా తోచింది. పావుగంట గుడిసెలో పడుకొని ఏడ్చాడు. బుచ్చి ఉరేగింపులో జరిగింది

చూడలేదుగాని ఊరేగింపుతో వెడుతూ ఊరిబయట రంగమ్మ చెప్పగా విన్నది. ఒక్క పరుగుతో గుడిసెకు వచ్చి చూచింది. కొడుకు గడ్డం బుస బుస మని పొంగి నట్టు ఉబ్బిపోయింది. ఎముకకు కూడా మంచి దెబ్బ తగిలి నట్టుంది. ఆమె చక్కా మేడలోపలకు వెళ్ళింది. అప్పుడే బయటకు వస్తున్న కౌసల్య "ఏమీ అనుకోకు వాడు ముక్కోపి. నలుగురిలో ఏమీ అనలేక పోయాను. రాత్రికి ఇంటికిరానీ చెబుతాను" అంటూ సముదా యించింది, బుచ్చి నోరు మెదపలేదు. కౌసల్య ఆమెను గుడిసెవరకూ తీసుకొని వచ్చి మల్లుగాని దెబ్బను చూచి కాపడం పెట్టమన్నది. రాత్రి బాగా ఆలస్యమైన తర్వాత సాంబశివం యింటికి వచ్చాడు. అతడు రాక ముందే పారు వేటలో కాల్చిన పొట్టేలును యింటికి తెచ్చారు. సాంబ శివంతో నలుగురు భోజనానికి రావడం వలన కౌసల్యకు దండించే అవకాశం దొరకలేదు. నలుగురిలో అతనికి అవమానంగా వుంటుందని ఊరుకున్నది. పరమేశ్వరయ్య అసలు పలుకరించలేదు.

* * * *

ఒక్క మాసం గడిచింది.

* * * *

ఆ రోజు విదియ. నెలవంక సన్నని కొడవలిలాగా అస్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాడు. పరమేశ్వరయ్య మేడలో ఉత్తరపు పార్శ్వంలోని గదిలో పడుకొని వున్నాడు. అతనికి ఇరవై రోజులనుండి అస్వస్థతగా ఉంది. పైకి లేచి పక్షంరోజులైంది. ఆహారం లేదు. ఏదో గంజి.... పళ్ళరసం త్రాగుతున్నాడు. ఈ ఇరవై రోజులనుంచీ ప్రక్కనున్నాడు మల్లుగాడు. అతని ఉచ్ఛిష్టాలను మలమూత్రాలను సైతం తానే ఊడుస్తున్నాడు, అత

నికి గంజి కూడా తానే యిస్తున్నాడు. కంటికి రెప్పలా చూస్తున్నాడు. సాంబశివం ఊళ్లోనే వున్నాడు. రోజు కొక్కసారి వచ్చి వెడుతుంటాడు కౌసల్య వస్తూ పోతూనే వుంటుంది. బుచ్చి కూడా అప్పుడప్పుడు గదిద్వారం వద్ద నిల్చొని ఒక్క క్షణంకాలం చూచి వెడుతుంటుంది.

జాము రాత్రి దాటిన వెనుక పరమేశ్వరయ్యకు దగ్గు తెర వచ్చింది. ఖణేల్ మంటూ మేడ ప్రతిధ్వనించింది. ఆశబ్దం గుడిసెకు విన్పించి బుచ్చి గుడ్డి లాంతరు తీసుకొని పరుగెత్తుకొనివచ్చి తలుపును బాదింది అక్కడున్న సాంబశివం "ఏందది ముసిల్దానా" అన్నాడు. "బాబుగారు గట్టిగా దగ్గుతున్నారు" అన్నది. "వెళ్ళు వెళ్ళు. ఆయన పొద్దులు గూకులూ దగ్గుతూనే వుంటాడు. ఈ దినం కొత్తా" అన్నాడు సాంబశివం.

బుచ్చి నిరాశతో ఒక్కడుగు వెనక్కు పెట్టింది. మళ్ళీ దగ్గు ... మునుపటికంటే దీర్ఘమైంది.

బుచ్చి మళ్లీ తలుపు తట్టింది. ఈ మారు కౌసల్య మేలుకొని వచ్చి తలుపు తీసింది. బుచ్చి లాంతరు తీసుకొని గబ గబా లోపలకు వెడుతుంటే కౌసల్య అనుసరించింది. గదిలో పరమేశ్వరయ్య మల్లిగాని తొడమీద తలను పెట్టుకొని ఎగిడ్చుకొంటున్నాడు. అతనికి మాటలు పడిపోయినై. ఆ వైపు బుచ్చి, ఈ వైపు కౌసల్య నిలబడ్డారు కన్నీళ్ళతో. ఇంతలో ఏదో ప్రమాదమే అనుకుంటూ సాంబశివం పాదాల వైపు వచ్చి నిల్చున్నాడు. పరమేశ్వరయ్య ఒక్కసారి నాలుగు వైపులా చూశాడు. అతడేమో చెప్పాలని విశ్వ ప్రయత్నం చేసాడు,సాధ్యం కాకపోయింది. బలవంతంగా అతని రెప్పలు వాలిపోయాయి. అప్పుడే నూనె అయిపోవడంతో వత్తి కాలుతున్న

దీపాన్ని గబ్బిలం రెక్కలతో కొట్టింది. రెండు స్త్రీ కంఠాలు చీకటిని దూసు కుంటూ గ్రామస్థులకు వినిపించినై.

* * * *

ఒక పక్షం గడిచింది.

* * * *

పరమేశ్వరయ్య కర్మనాడు ఎవరి కర్మలో వారున్నారు. కౌసల్య గాజులను పగులగొట్టారు మాంగల్యాన్ని పుటుక్కున త్రెంచి వేశారు. పూలు త్రుంచి వేశారు. కుంకుం బొట్టును చెరిపి వేశారు. విధి లిఖించకున్నా విధి పేరుతో సంఘం చేసింది. ఆచారం. అయితే బుచ్చి సుమంగళిగానే ఉంది. ఆమెను పెళ్ళి చేసుకున్న చిక్కయ్య బ్రతికేవున్నాడు. అతడూ ఆ ఊరివాడే.

ఆ రోజు సాయంకాలం వరకూ కుక్క నెవరూ గమనించలేదు అది ఆకలితో సోలిపోయింది. ప్రొద్దు గూకుతున్నప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చింది మల్లిగానికి అతడు తక్షణం వెళ్ళి గొలుసు విప్పబోయాడు. అది అమాంతం తొడను పట్టుకొని కణికెడు కండను గుంజుకొని నంజుకున్నది. నెత్తురు వరదై పోయింది. మల్లిగాడు కళ్ళుతిరిగి పడిపోయాడు. బుచ్చి బావురు మన్నది. చిరుతలాంటి కుక్క. దాన్ని చూస్తేనే భయం దాని కళ్ళు చూస్తే ఏ పసిపాపా పాలు ముట్టదు కౌసల్యకు కుక్కమీద కోపం వచ్చి చంపుదామని లేచింది. కాని ఆ దినం తాను మూల కూర్చున్న దినం. అప్పుడే ఆభరణాలను ఒలిచి సౌందర్యాలను విడిచి అలంకారాలను తుడిచి తన ముఖాన వికృతాలను చిలికించుకొన్నది. తన హృదయం నిండుకూ విషాదాలను నింపు కొన్నది. వారూ వీరూ చేరారు. మల్లిగాని గాయానికి నెల్లికాయలు చితక దంచి రాగికానీ పెట్టి కట్టుకట్టారు. ఆ ఉదయమే కౌసల్య మనిషిని తోడుచేసి ఆసుపత్రికి పంపపాలనుకున్నది. కానీ వీలు

కాలేదు. మూడో రోజు తీవ్రం కావడంతో దగ్గరే వున్న పౌర గూరు వైద్యుని దగ్గరకు పంపింది. బుచ్చి కూడానే వెళ్ళింది. సాంబశివం ఏమీ పట్టించుకో లేదు.

*　　　*　　　*

ఒక వారం గడచింది

*　　　*　　　*

కోర్టు నుండి ముగ్గురు వచ్చారు. వారిలో ఒక ప్లీడరు కూడా వున్నాడు. ప్లీడరు గారిని కౌసల్యకు బాగా తెలుసు. అతడు అప్పుడప్పుడూ వచ్చి పోతున్న వాడే. తమ వ్యవహారాలనంతా అతడే చూస్తున్నాడు వారికి తగిన సత్కారాలు చేయించింది. ప్లీడరుగారు పరమేశ్వరయ్య గారి వీలు నామా ప్రసక్తి తెచ్చాడు.

"ఆస్తిలో సగం మల్లుగాని పేర వ్రాశారు పరమేశ్వరయ్యగారు" అన్నాడు ప్లీడరు.

త్రుళ్ళిపడ్డా డా మాట విన్నదే సాంబశివం. కౌసల్య ఏమీ సమాధానం చెప్పలేదు. నాలుగు నిమిషాలాగి సాంబశివం అన్నాడు. "అలా ఎందుకు వ్రాశారు?"

"కారణం తెలియదు నాకూ?" అన్నాడు ప్లీడరు.

"ఇదినాకూ ఆశ్చర్యంగానే వుంది. వాడూ ఇక్కడే పుట్టి పెరిగాడు. మా కుటుంబానికి చాకిరీ చేశాడు. అభిమానముంటే ఏ నాలుగు ఎకరాలలో వ్రాపివ్వవచ్చు. నాకూ అంగీకారమే అయినా ఇదేమిటి కొడుక్కు పంచి పెట్టినట్టు చెరీసగమని" అన్నది కౌసల్య.

"ఇదెలా చెల్లుతుందో నేనూ చూస్తాగా, వాడికి సగం పంచివ్వటానికి మా అబ్బకు పుట్టినట్టుందే" అంటూ చర్రుమని తన గదిలోకి వెళ్ళాడు సాంబశివం.

"ఆలోచించండి. అసలు మల్లుగాడెక్కడ?" ప్రశ్నించాడు ప్లీడరు.

"వాణ్ణి కుక్క కరిచింది. అ ప్రక్క ఊళ్లోనే వైద్యం చేయించు కొంటున్నాడు. మీరు పడుకోండి ఉదయం చూడవచ్చు" అంటూ కౌసల్య వెళ్లి ఆలోచనలో పడింది.

ప్లీడరు కోర్టువారితో పడుకున్నాడు.

* * * *

ఒక రోజు గడచింది.

* * * *

ఆ మరునాడు సాయంకాలం వరకు ప్లీడరు అక్కడే వున్నాడు. కౌసల్య అయిదు ఎకరాలు కాకుంటే పాతిక ఎకరాలైనా యివ్వటానికి సమ్మతించింది కాని సగం యివ్వడానికి కొప్పుకోలేదు. సాంబశివం రుసరుస లాడుతున్నాడు. ప్లీడరు మల్లుగాణ్ణి కలుసుకోవాలని బండి యిమ్మన్నాడు. కౌసల్య విధిలేక మాటవస్తుందని బండి కట్టించింది.

పొద్దు గూకకముందే బండి ఊరు దాటుకున్నది. అరమైలు వెళ్లగానే గుడ్డి లాంతరుతో ఒక ఒంటెద్దు బండి ఎదురైంది. ఆ బండిలో నుండి రోదన ధ్వని వినిపిస్తోంది. ప్లీడరు తమ బండిని ఆపి ఎదురు బండిలో ఎవరున్నారో కనుక్కో మన్నాడు బండివాణ్ణి. బండివాడు కనుక్కోకనే గుర్తు పట్టాడు. అయ్యో బుచ్చిలాగుంది పాపం! పోయాడు మల్లుగాడు" అన్నాడు. ప్లీడరు స్తబ్ధుడై పోయాడు.